

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - مرکز تحقیقات ژنتیک و اصلاح نژاد ماهیان سردابی
شهید مطهری یاسوج

عنوان:

**ارزیابی و اولویت بندی ذخایر ژنتیکی
ماهیان سردآبی کشور از جنبه‌های
حفاظت و بهره برداری**

مجری:

رقیه محمودی

شماره ثبت

۵۳۹۴۸

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور - مرکز تحقیقات ژنتیک و اصلاح ماهیان سردابی
شهید مطهری یاسوج

عنوان طرح/پروژه : ارزیابی و اولویت بندی ذخایر ژنتیکی ماهیان سردابی کشور از جنبه های حفاظت و بهره برداری

کد مصوب: ۹۵۱۰۳۲-۹۵۰۳۶-۹۵۰۱-۹۵۰۸۹-۱۲-۸۸-۱۲۴۸

نام و نام خانوادگی نگارنده/نگارندگان : رقیه محمودی

نام و نام خانوادگی مجری مسئول (اختصاص به پروژه ها و طرح های ملی و مشترک دارد) : -

نام و نام خانوادگی مجری /مجریان : رقیه محمودی

نام و نام خانوادگی همکار(ان): محمد پورکاظمی، عباس متین فر، مرتضی علیزاده، علیرضا قانیدی، ابوالحسن راستیان نسب، سید عبدالحمید حسینی، سلطنت نجارلشگری

نام و نام خانوادگی مشاور(ان) : -

نام و نام خانوادگی ناظر(ان) : -

محل اجرا: استان کهگیلویه و بویر احمد

تاریخ شروع: ۹۵/۶/۱

مدت اجرا: ۱ سال و ۵ ماه

ناشر: موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور

تاریخ انتشار: سال ۱۳۹۷

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است.

«سوابق طرح یا پروژه و مجری مسئول / مجری»

طرح/پروژه : ارزیابی و اولویت بندی ذخایر ژنتیکی ماهیان
سردابی کشور از جنبه های حفاظت و بهره برداری
کد مصوب : ۹۵۱۰۳۲-۹۵۰۳۶-۹۵۰۱-۹۵۰۸۹-۱۲-۸۸-۱۲۴۸
شماره ثبت (فروست) : ۵۳۹۴۸ تاریخ : ۱۳۹۷/۴/۱۲
با مسئولیت اجرایی سرکار خانم رقیه محمودی دارای مدرک
تحصیلی دکتری تخصصی در رشته تکثیر و پرورش آبزیان می باشد.
پروژه توسط داوران منتخب بخش زیست فناوری و فرآوری آبزیان
در تاریخ ۹۷/۱/۲۹ مورد ارزیابی و با رتبه خوب تأیید گردید.

در زمان اجرای پروژه، مجری در :

ستاد □ پژوهشکده □ مرکز ■ ایستگاه □

با سمت رئیس بخش ژنتیک و اصلاح نژاد در مرکز تحقیقات ژنتیک
و اصلاح نژاد ماهیان سردابی شهید مطهری یاسوج مشغول بوده
است.

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
چکیده	.....	۱
۱- کلیات	.....	۲
۱-۱- مقدمه	.....	۲
۱-۲- ذخایر ژنتیکی و تنوع زیستی آبریان	.....	۳
۱-۳- نقش تنوع زیستی در امنیت ملی	.....	۳
۱-۴- نقش تنوع زیستی در امنیت غذایی	.....	۴
۱-۵- دلایل کاهش تنوع زیستی در سطح جهان	.....	۴
۱-۶- اهمیت و اهداف حفاظت از ذخایر ژنتیکی کشاورزی و منابع طبیعی	.....	۵
۱-۷- جایگاه حفاظت و احیا ذخایر ژنتیکی در قوانین کشور	.....	۵
۱-۸- نقش و وظایف وزارت جهاد کشاورزی در زمینه حفاظت از تنوع زیستی	.....	۶
۱-۹- حفاظت از تنوع زیستی	.....	۶
۱-۱۰- ایجاد بانک ژن	.....	۷
۱-۱۱- اهداف پروژه	.....	۸
۱-۱۲- پیشینه تحقیق	.....	۸
۲- روش مطالعه و مبانی	.....	۱۵
۲-۱- روش انجام تحقیق	.....	۱۵
۲-۲- روشهای حفاظت از ذخایر	.....	۱۵
۲-۳- جایگاه و وضعیت ماهیان سردابی	.....	۲۰
۳- بحث و نتیجه گیری	.....	۲۹
۳-۱- بررسی پراکنش جمعیتی ماهیان سردابی کشور	.....	۲۹
۳-۲- ارزیابی وضعیت موجود ذخایر و تنوع زیستی ماهیان سردابی در کشور	.....	۳۴
۳-۳- اولویت بندی ذخایر ماهیان سردابی کشور از جنبه حفاظت و بهره برداری	.....	۴۰
۳-۴- تعیین روش های حفاظت ذخایر ژنتیکی ماهیان سردابی پرورشی کشور	.....	۴۱
۴- جمع بندی	.....	۴۴
منابع	.....	۵۵
چکیده انگلیسی	.....	۵۲

چکیده

ماهیان سردابی در منابع آبی کشور دارای تنوع زیادی می‌باشند، که شناسایی گونه‌ها و طبقه‌بندی آنها از نظر علمی و اقتصادی دارای اهمیت زیاد می‌باشند. بررسی صفات زیستی، پراکنش جغرافیائی، تنوع گونه‌ای، جایگاه اکولوژیک و فراوانی گروه‌های گونه‌ای در منابع آبهای داخلی میتواند زمینه برنامه‌ریزی برای حفاظت و بهره‌برداری پایدار از ذخایر ژنتیکی آنها را فراهم سازد. بر اساس معتبرترین منابع، مهمترین گونه‌های سردآبی بومی شناخته شده ایران که دارای ارزش اقتصادی بالا هستند شامل ۵ گونه ماهی از تیره آزاد ماهیان (ماهی آزاد و ماهی قزل آلائی خال قرمز)، تیره کپورماهیان (سس ماهی خزری، سفید رودخانه‌ای) و تیره سوف ماهیان (سوف معمولی) می‌باشند. مشکلاتی نظیر ایجاد اختلالات ژنتیکی و متعاقباً بروز صفات نامطلوب در ماهی قزل آلائی رنگین کمان، کاهش ذخایر (ماهی آزاد بهاره)، صید بی رویه و قاچاق (قزل آلائی خال قرمز، سفید ماهی رودخانه‌ای، سوف معمولی، سس ماهی خزری) و نیز کمبود اطلاعات زیست‌شناسی از این گونه‌ها (سس ماهی خزری، سفید ماهی رودخانه‌ای) باعث شده که ذخایر ژنتیکی این گونه‌ها در معرض خطر جدی، افزایش خطر انقراض و آسیب پذیر قرار گیرد. ایجاد بانک ژن از نمونه‌های زنده، DNA و بافت ماهی و همچنین بازسازی ذخایر، اعمال محدودیت‌های صید (فصل صید، ادوات صید، عمق صید) و ایجاد مکان‌های حفاظت شده از مهمترین و با اهمیت‌ترین روش‌های حفاظت و بهره‌برداری از این ذخایر ژنتیکی با ارزش می‌باشد. ماهی قزل آلائی رنگین کمان و ماهی آزاد به دلیل اهمیت اقتصادی و تغذیه‌ای و سس ماهی خزری با توجه به وضعیت آسیب پذیر بودن آنها در اولویت حفاظت و بهره‌برداری قرار می‌گیرند.

کلمات کلیدی: ماهیان سردابی، ذخایر ژنتیکی، بهره‌برداری، حفاظت، ایران.